

Yttrande

2025-03-04

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm
U.remissvar@regeringskansliet,
u.registrator@regeringskansliet.se
Dnr: U2024/02810

Handläggare:
Britta Fängström
Dnr: 2025 – 00022

Yttrande avseende regeringsuppdraget – Nationell stödfunktion för ansvarsfull internationalisering – slutrapportering av ett regeringsuppdrag

Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, Formas, har granskat innehållet i rubricerad rapport och lämnar härmed sitt remissvar. Formas ställningstagande till förslagen i promemorian redovisas nedan, tillsammans med våra kommentarer gällande de delar där Formas har specifika synpunkter och förslag.

Sammanfattning

- Formas tillstyrker förslaget om att en nationell stödfunktion för ansvarsfull internationalisering ska etableras.
- Formas förordar att stödfunktionens kansli etableras enligt en integrerad organisationsmodell där en värdorganisation får ansvaret att driva stödfunktionen. Formas menar att det finns svagheter med föreslagen organisationsstruktur (samverkansmodellen) där flera myndigheter får i uppdrag att etablera ett kansli och utgöra en nationell nod.
- Formas förordar att stödfunktionen etableras vid en redan befintlig organisation, företrädesvis en organisation som har god insyn i förutsättningarna för de i uppdraget utpekade målgrupperna.
- Formas vill betona vikten av att stödfunktionen ska se till hela det svenska forsknings- och innovationssystemet, med ett särskilt fokus på de i uppdraget utpekade målgrupperna. Formas menar också att det är centralt att stödfunktionen utgår från principen att ett så öppet utbyte som möjligt kring forskning och kunskap gynnar forskningskvalitet och i grunden stärker Sverige som kunskapsnation.
- Formas anser att det är centralt att stödfunktionen har en öppen dialog och samverkan med samhällsaktörer på en bred front, enligt rapportens förslag. Det är först då funktionen kan uppnå den bredd, kunskap och kompetens som erfordras för att kunna stödja hela det svenska forsknings- och innovationssystemet. Exempelvis kan detta utformas genom att funktionen inrättar olika referensgrupper och ett strategiskt råd, som alla innehar centrala

expertkunskaper och kan bistå och arbeta aktivt med stödfunktionen så som beskrivs i rapporten.

- Formas förordar att stödfunktionen även aktivt samspelar med andra etablerade samordningsfunktioner som har ett internationaliseringsfrämjande syfte.
- Formas vill betona vikten av att stödfunktionen implementeras skyndsamt. Ett för omständligt och regeltungt system riskerar att motverka syftet om att främja internationella initiativ och samarbeten.

Formas ställningstagande

Formas tillstyrker förslaget om att en nationell stödfunktion för ansvarsfull internationalisering etableras. Som nämns i rapporten är detta ett arbete som förutsätter ett långsiktigt och kontinuerligt arbetssätt där såväl riktlinjer som stödstrukturer kommer att behöva anpassas och utvecklas varefter omvärlden och därmed förutsättningarna förändras. Formas menar att detta ska ses som en början till ett långsiktigt och strategiskt arbete för att främja internationalisering.

Formas vill betona vikten av att stödfunktionens värdorganisation bör ha ett brett uppdrag. Vi förordar att kansliet etableras inom en befintlig värdorganisation, som har breda perspektiv på internationella forsknings- och innovationssamarbeten samt god förståelse för vikten av öppenhet och internationella samarbeten för högsta forskningskvalitet och excellens. Vidare bör värdorganisationen kunna fungera som en arena för nya samarbeten och möjliggöra dialog mellan olika intressenter som tidigare inte samverkat.

Formas förordar att stödfunktionens kansli etableras enligt en integrerad organisationsmodell med en ansvarig värdorganisation. Formas anser att funktionen som etableras därmed får ett tydligare mandat, kan vara maximalt effektiv och på lika villkor stödja alla målgrupper som finns utpekade i uppdraget.

Formas anser att det är centralt att den värdorganisation som tilldelas uppdraget kan fungera som ett stöd för hela det svenska forsknings- och innovationssystemet med ett särskilt fokus på de aktörer som definierades i grunduppdraget: Lärosäten, statliga forskningsfinansiärer samt berörda myndigheter och organisationen. Stödfunktionen bör även kunna underlätta och vara ett stöd i särskilda avvägningar som behöver göras vid finansiering eller samarbeten vid lärosäten, institut, företag, kommuner, regioner och civilsamhällesaktörer.

Formas stödjer utredningens bedömning att det kommer att vara centralt med bred, aktiv och regelbunden samverkan med såväl den primära målgruppen för uppdraget (lärosäten), forskningsfinansiärer, myndigheter som andra aktörer inom forsknings- och innovationssystemet. Detta kan med fördel, så som beskrivs i utredningen, göras genom att stödfunktionen inrättar olika referensgrupper och ett strategiskt råd, så att den kompetens och bredd som uppdraget erfordrar uppnås för att kunna bistå hela det svenska forsknings- och innovationssystemet. Formas vill dock betona vikten av att samverkan också bör ske med redan etablerade samordningsfunktioner som har ett internationaliseringsfrämjande syfte.

Formas tillstyrker att stödfunktionen ska ges tillräckligt med resurser, i enlighet med rapportens förslag. Uppdraget bör också ges tillräckligt stor flexibilitet för att kunna utforma arbetet efter målgruppens behov, men också möjlighet att anpassas efter utvecklingen i omvärlden. Det är

centralt att funktionen kan verka såväl policyövergripande som med nära förankring i de mer operativa delarna av uppdraget.

Formas övergripande synpunkter

Det är av stor vikt att en svensk nationell stödfunktion för ansvarsfull internationalisering underlättar och skapar de bästa förutsättningarna för internationella samarbeten. Det är också viktigt att funktionen kan säkerställa en fortsatt hög vetenskaplig kvalitet och kunskapsutbyte, vilket stärker kunskapsnationen Sverige. Forskning och innovation är till sin natur gränsöverskridande, på samma sätt som flera av våra stora samhällsutmaningar. Detta gör det centralt att internationella samarbeten kan genomföras, på ett ansvarsfullt och ömsesidigt sätt. Formas vill betona vikten av ömsesidighet vid internationella samarbeten, där vi värnar om likvärdighet och ett ömsesidigt lärande och där samtliga ingående parter har nytta av den gemensamma forskning, kunskap och samhällsnytta som genereras via samarbeten och öppen vetenskap. Principen så öppet som möjligt, så slutet som nödvändigt behöver vara vägledande för arbetet.

Formas anser att det fortsatta övergripande nationella arbetet med ansvarsfull internationalisering, som inkluderar såväl den föreslagna stödfunktionens uppdrag, nationella riktlinjer och en nationell policy, måste utgå från en bred ansats om ansvarsfull internationalisering. Ansvarsfull internationalisering omfattar aspekter som öppen vetenskap, etiska frågeställningar, och även frågor som berör rättvisa och jämlika förutsättningar för forskning och forskningssamarbeten.

Formas ser dock en svaghet med föreslagen organisationsstruktur (samverkansmodellen) där man föreslår att flera myndigheter får i uppdrag att etablera ett kansli och gemensamt utgöra en nationell nod för ansvarsfull internationalisering. Som nämns i rapporten är syftet att skapa en stark koppling till respektive samverkande organisation, vilket ska underlätta förankring och synergier med ingående organisationernas befintliga uppdrag. Vi bedömer att det kan vara kontraproduktivt med ett sådant upplägg. Det kan bli ineffektivt och till stora delar motverka stödfunktionens syfte att vara en gemensam nationell nod som ser till hela det svenska forskning- och innovationssystemet med synergier, kopplingar och samverkan med flera olika organisationer. Med föreslagen organisationsmodell anser Formas att risken är stor att det blir en fokusering och koncentrerings på att tillgodose ingående organisationers behov snarare än det svenska systemet som helhet. För att uppdraget ska lyckas är det alltså Formas bedömning att det är centralt att ansvaret, organisationen och uppdraget hamnar på en organisation och inte sprids ut över flera organisationer.

Formas anser också att det är av stor vikt att stödfunktionen kan etableras snabbt och inte vara för komplext sammansatt, utan vara den flexibla och snabbfotade organisation som krävs med tanke på dagens geopolitiska läge. En för omständlig och regeltung organisation riskerar att motverka syftet om att främja internationella initiativ och samarbeten.

Formas vill därutöver lyfta fram vikten av att så som togs upp i första delrapporten om att en justering av myndigheternas förordning bör inkludera de bredare perspektiven kopplat till ansvarsfull internationalisering omfattas och inte enbart säkerhetspolitiska aspekter.

Beslut i detta ärende har fattats av vikarierande generaldirektör Emma Gretzer , efter föredragning av senior rådgivare Britta Fängström.

Emma Gretzer

Britta Fängström